

Hur gammal är du?

**En studie av ungdomars möjligheter att bli serverade starköl
på restauranger i Göteborg**

Louise Bergman

Sara Reis

Augusti 2004

Förord

RUS-projektet (Restauranger Utveckling Samarbete) startade i september 2002 och är ett samarbetsprojekt som leds av Göteborgs Restaurangråd med representanter från restaurangbranschen, polismyndigheten i Västra Götaland, Göteborgs Stad, SHR (Sveriges Hotell- och Restaurangföretagare) och HRF (Hotell- & Restaurangfacket). Göteborgs Stad representeras av Tillståndsenheten och Cityenheten. Det gemensamma arbetet syftar till att förebygga och minska våld och skador som är en konsekvens av att folk dricker sig alltför berusade på krogen eller använder narkotika. RUS erbjuder idag krögare, restaurangpersonal och vaktpersonal en tvådagarsutbildning (kallad RUS-utbildningen) i ansvarsfull alkoholhantering. Ambitionen är att utbildningen ska resultera i att kursdeltagarna känner sig stärkta i sin yrkesroll och att de lär sig att hantera konflikter på ett bra sätt. Utöver utbildning är det viktigt att restaurangerna utarbetar och följer sin egen alkohol- och drogpolicy. Att arbeta med policyfrågor kring alkohol och droger leder till diskussioner och håller frågorna levande. Ett ökat samarbete mellan restaurangbransch och myndigheter samt ökad kunskap och medvetenhet innebär att kraven stiger på att arbetsgivare och myndigheter har effektiva former för stöd och kontroll. RUS-projektet ska medverka till effektiv myndighetstillsyn, men också för möjligheter till stöd och hjälp från myndigheternas sida när problem uppstår.

I Göteborg finns sedan tidigare en god samarbetskultur mellan restaurangbransch, kommun och polis. RUS uppdrag är att vårda och utveckla samarbetet och att bygga ut nätverket. RUS bedriver dessutom kartläggningar och studier av restaurangbranschen med fokus på unga vuxna och alkohol. Detta görs för att få en bild av hur branschen ser ut, men också för att på sikt kunna följa upp RUS-projektet och se om projektets insatser gett några effekter.

RUS finansieras delvis med bidrag från länsstyrelsen i Västra Götaland.

Mer information finns på www.rus-gbg.nu eller ring Louise Bergman, RUS projektledare, telefon: 031-61 28 69 eller maila: louise.bergman@centrum.goteborg.se

Göteborgs Stad
Centrum

Sammanfattning

Syfte: Syftet med studien är att studera ungdomars möjligheter att bli serverade alkohol på restauranger i centrala Göteborg utan att behöva visa legitimation.

Metod & genomförande: Åtta ungdomar, 18 år fyllda men med ett yngre utseende enligt bedömning av expertpanel, besökte i maj 2004 restauranger i centrala Göteborg för att se om de kunde bli serverade alkohol utan att behöva visa legitimation. Totalt genomfördes 100 beställningsförsök på 50 slumpmässigt utvalda restauranger uppdelat på 14 kvarterskrogar, 8 pubar, 8 krogar med ungdomsinriktning och 20 barer/nattklubbar.

Resultat: Resultatet visade att 32% av restaurangerna serverade ungdomarna alkohol. Resultatet skilde sig vid jämförelse av typ av restaurang. Av de 8 ungdomskrogarna som ingick i studien var det endast en som sålde. Av de 20 barer/nattklubbar som fick besök serverade sex stycken starköl. Ingen av de 8 pubarna som ingick i studien gick med på att sälja en stor stark utan att ungdomarna visade legitimation. Lättare var det att köpa starköl på en så kallad kvarterskrog. Av de 14 kvarterskrogarna i studien serverade nio starköl till RUS utsända.

Slutsats: Studiens resultat visar att det är relativt enkelt för ungdomar att köpa starköl på restauranger i centrala Göteborg. Särskilt enkelt är det att bli serverad på en kvarterskrog. Konstateras kan att serveringspersonalen på vissa restauranger brister i att begära och kontrollera legitimation. Krögare och restaurangpersonal behöver därför bli mer medvetna om vilka skyldigheter de har när det gäller alkoholservering. Restaurangerna bör uppmuntras till att anta en policy eller handlingsplan som syftar till att förhindra att alkohol serveras till underåriga.

Sedan mars 2003 erbjuds krögare med personal RUS-utbildningen - en tvådagarsutbildning i ansvarsfull alkoholhantering. Utbildning bör vara en framkomlig väg för att höja medvetenheten och ansvarskänslan hos dem som serverar alkohol. Detta kommer förhoppningsvis att resultera i en ökad kontroll av ungdomars ålder.

Bakgrund

RUS-projektets övergripande mål är att minska våld och skador i samband med alkoholkonsumtion på restaurang. Ett av delmålen för att uppnå detta är att minska servering till underåriga. Alkoholkonsumtion bland ungdomar ökar risken för många hälsoproblem, t ex trafikolyckor, fallskador och misshandel. Bland de mest lovande metoderna för att förebygga problem bland ungdomar är att på olika sätt begränsa tillgängligheten till alkohol.

Att inte komma in på krogen – alkohollagen

Många unga människor upplever att de vill gå ut på krogen, men att de inte får eftersom de är under 18 år och inte kommer in. Egentligen är det inte förbjudet för en person under 18 år att befinna sig på en restaurang. Vad som är förbjudet är att servera personen alkohol. Det är alkohollagen som reglerar detta. Alkohollagen är en så kallad skyddslag. Det innebär att försäljning av alkoholdrycker är reglerad för att framför allt förhindra skador. Alkohollagen slår fast att servering av alkoholdrycker inte får ske till gäster som inte har fyllt 18 år. Sker detta kan den som serverat riskera böter eller fängelse, och krogen kan förlora sitt alkoholtillstånd. Ofta är det ordningsvakter eller entrévärdar som kontrollerar legitimation i dörren. Men enligt alkohollagen är inte dessa personer straffansvariga. Det är den som serverar som ska förvissa sig om att personen är över 18 år. Det är inte heller möjligt att som förälder ta på sig ansvaret för sitt minderåriga barn och låta honom eller henne dricka alkohol på krogen. Det är återigen den som serverar som har ansvaret. Alkohollagen säger också att det inte får förekomma överservering (servering till märkbart berusade gäster) eller ordningsstörningar.

Syfte, metod och tillvägagångssätt

Syftet med studien är att studera ungdomars möjligheter att bli serverade alkohol på restauranger i centrala Göteborg utan att behöva visa legitimation.

Metod

Ungdomar, 18 år fyllda men med ett yngre utseende, besöker restauranger och ser om de bli serverade alkohol utan att behöva visa legitimation. Denna metod har tidigare använts av STAD-projektet (se www.stad.org Rapport nr 1, 7 & 16 Eva Wallin & Sven Andréasson).

Urval av restauranger

50 restauranger i centrala Göteborg valdes ut slumpmässigt utifrån följande fyra kategorier; pubar, kvarterskrogar, restauranger med ungdomsinriktning, barer/nattklubbar. Totalt genomfördes 100 beställningsförsök på 50 slumpmässigt utvalda restauranger uppdelat på 14 kvarterskrogar, 8 pubar, 8 krogar med ungdomsinriktning och 20 barer/nattklubbar.

Kriterier för restauranger var att de ska ha serveringstillstånd för öl-, vin och sprit och ligga i centrum. Vilka restauranger som valts ut och resultatet på varje restaurang är konfidentiellt material och kommer inte att lämnas ut.

Försökspersoner

8 stycken 18-åringar, som ser yngre ut än sin riktiga ålder enligt bedömning av expertpanel valdes ut till studien. 4 pojkar och 4 flickor. Expertpanelen bestod av en fältassistent, en ordningsvakt, en servitris och en ungdomsarbetare. Panelen bedömde ungdomarnas ålder och lämplighet att genomföra studien. Samtliga ungdomar informerades om studiens syfte och tillvägagångssätt. Alla fick skriva under ett kontrakt där de intygade att de inte skulle dricka någon alkohol under arbetstiden och att inte föra information om studien och dess resultat vidare. Ersättning utgick till försökspersonerna och betalades av RUS-projektet.

Studiens genomförande och bortfall

Ungdomarna hade till uppgift att besöka restaurangerna parvis. Varje par tilldelades 12 restauranger och dessa besöktes enligt listans turordning. Vid varje restaurangbesök skulle ungdomarna, om de släpptes in av dörrvakten, beställa varsin stor starköl. Om serveringspersonalen frågade efter legitimation skulle de svara att de inte hade någon, men uppge sin riktiga ålder (18 år). I de fall ungdomarna blev serverade starköl skulle de på ett smidigt sätt göra sig av med den och lämna restaurangen. Om de blev nekade servering skulle de lämna restaurangen direkt. Efter restaurangbesöket fyllde de i ett protokoll med frågor om besöket. Uppgifter som dokumenterades var tid för besöket, om de kom in på restaurangen, motiv för att de inte kom in, om det fanns dörrvakt, om de blev serverade starköl, kön och uppskattad ålder på den som serverade, antal gäster i lokalen och en bedömning av åldern på gästerna i lokalen.

Studien genomfördes under en fredag kväll i maj 2004. Besöken gjordes mellan klockan 18.30 och 23.00.

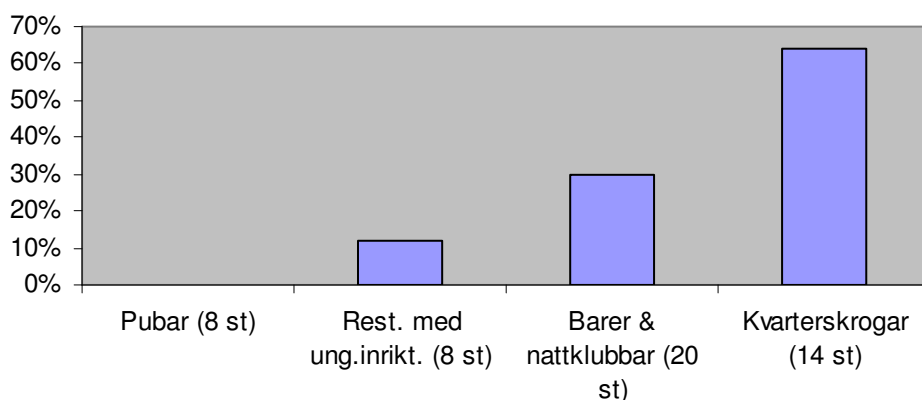
Ungdomarna kunde besöka samtliga planerade restauranger och studien har därför inget bortfall.

Resultat

Resultatet visade att 32% av restaurangerna serverade ungdomarna alkohol.

Resultatet skilde sig vid jämförelse av typ av restaurang. Av de 8 ungdomskrogarna som ingick i studien var det endast en som sålde. Av de 20 barer/nattklubbar som fick besök serverade sex stycken starköl. Ingen av de 8 pubarna som ingick i studien gick med på att sälja en stor stark utan att ungdomarna visade legitimation. Lättare var det att köpa starköl på en så kallad kvarterskrog. Av de 14 kvarterskrogarna i studien serverade nio starköl till RUS utsända. Se diagram 1.

Diagram 1.
Procent som serverade uppdelat på typ av restaurang

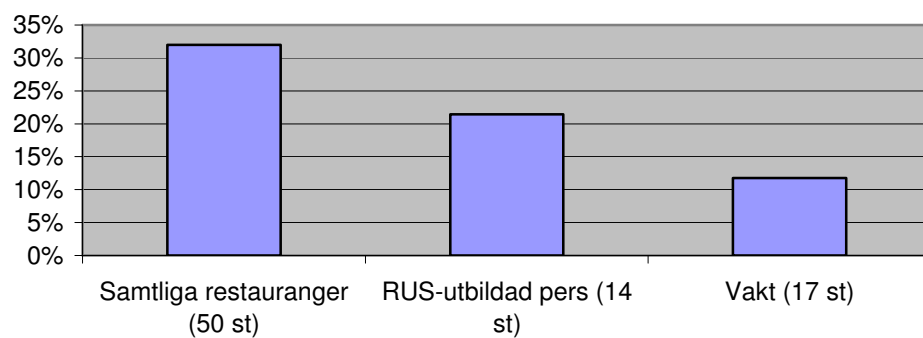

14 av de 50 besökta restaurangerna hade personal som gått RUS-utbildningen. Av dessa 14 var det tre stycken som serverade starköl i studien. Av de 17 restauranger som hade vakt i dörren var det två stycken som sålde till ungdomarna i studien. Se vidare Diagram 2.

Ingen av de 14 kvarterskrogarna i studien hade vakt eller RUS-utbildad personal.

Ingen skillnad kunde konstateras mellan tjejer och killars möjlighet att bli serverad alkohol.

Diagram 2.
Procent som serverade - Jämförelse RUS-utbildning & ordningsvakt

Slutsats

Studiens resultat visar att det är relativt enkelt för ungdomar att köpa starköl på restauranger i centrala Göteborg. Särskilt enkelt är det att bli serverad på en kvarterskrog. Dock visar studien ett bättre resultat än den baslinjestudie som genomfördes i Stockholm 1996 (se STAD Rapport nr1) då 45% blev serverade. Studiens resultat bekräftar det som indikerades i den observationsstudie RUS genomförde på ett antal restauranger med ungdomlig publik i november 2002. (www.rus-gbg.nu Rapport 2 "Ung på krogen"). Observationsstudien visade att det är en helt acceptabel krogmiljö ungdomarna vistas i, men att serveringspersonalen brister i att begära och kontrollera legitimation.

Det var betydligt svårare för ungdomarna att komma in på krogen och köpa starköl om dörrvakt fanns. I endast 3 fall (12%) blev ungdomarna serverade. Det är positivt att dörrvakterna kontrollerar legitimation, men som tidigare nämnts är det serveringspersonalen, och inte vakterna, som är personligen ansvariga för att inte gäster under 18 år serveras alkohol.

Krögare och restaurangpersonal behöver bli mer medvetna om vilka skyldigheter de har när det gäller alkoholservering. Restaurangerna bör uppmuntras till att anta en policy eller handlingsplan som syftar till att förhindra att alkohol serveras till underåriga. Sedan mars 2003 erbjuds krögare med personal RUS-utbildningen - en tvådagarsutbildning i ansvarsfull alkoholhantering. Under utbildningen diskuteras personalens ansvar, alkohollagen, vikten av att inte servera underåriga och varför en alkoholpolicy kan underlätta arbetet. Av de 50 restauranger som var aktuella i studien hade 15 stycken RUS-utbildad personal. Av dessa restauranger serverade 21% försökspersonerna. Detta är ett något bättre resultat jämfört med samtliga krogars resultat, dock är skillnaden inte så stor att den är statistiskt signifikant.

Utbildning bör vara en framkomlig väg för att höja medvetenheten och ansvarskänslan hos dem som serverar alkohol. Detta kommer förhoppningsvis att resultera i en ökad kontroll av ungdomars ålder.

Av

Louise Bergman

Projektledare RUS-projektet

Göteborg 24 augusti 2004

